

Bláth na hÓige

Ruaidhrí Ó Tuairisg

Bhí sí chomh deas sin nach niarrfá imeacht aisti ar chor ar bith." Sin a bhí le rá ag John William Seoige faoin mbád ar chaith sé cuid mhaith dá óige inti. Sé Máirtín Ó Cathasaigh as Maoinis a rinne *Bláth na hÓige* do Sheán Seoige, seanathair John William, in Inis Bearachain, timpeall na bliana 1885. Bhí William Sheán Seoige, a rugadh timpeall 1867, ina fhear óg nuair a tógadh an bád. Tá dé ráite gur fhan Máirtín Ó Cathasaigh in Inis Bearachain go dtí go raibh sí críochnaithe aige — trí mhí. Fuair sé tuairim £8 as ucht í a dhéanamh. Bhí Seán

Seoige ag iarraidh go mbeadh cille ocht dtroigh dhéag inti. Bhí an píosa a bhí acu 18' 8". Chuaigh Seán isteach ag an dinnéar agus chuir a mhac William faoi ndeara do Máirtín Ó Cathasaigh an cille a fhágáil mar a bhí sé. Craiceann péine dhearg a chuaigh uirthi, gearrtha as sailltreacha a tháinig i dtír. Tá sí 28' taobh istigh den bhall agus seas crainn 7' 2" aici.

Bhaist Morgan Mulkerrins as an oileán í le cupán poitín. Chaith sé an cupán le ach níor bhris sé. Thug sé *Bláth na hÓige* uirthi. Tugadh ainmneacha eile freisin uirthi, *Gleoiteog Bhaibín Reilly*. Bhí Baibín Reilly, aintín le Johnny Bailey, pósta le Máirtín Seoige, athair John Bhaibín. Tugadh *Gleoiteog na Seoige* uirthi, *Gleoiteog Inis Bhearachain* agus ar ndóigh tugtar *Bád Phádraig Chóilín* uirthi freisin.

Tháinig Máirtín Ó Cathasaigh ar ais naoi mbliana ina dhiaidh sin agus chuir sé deic uirthi.

Níorbh í an taon bhád a rinneadh ar Inis Bhearachain. Rinne Maitias Mhicil a' Ghabha Ó

Guairim *An Meiricean Mór* ann timpeall 1884. Rinne Pádraig Seoige *An tSail Chuach* ann agus rinne Joe Bháitéar Seoige cúpla púcán ann.

Ag croisínteacht coirligh a bhí na Seoige inti, sna Forúin, Inis Muscairí, agus amach go hÁrainn. Ba cineál scine a bhí sa gcroisín le cois mhór fhada, tuairim sé troigh dhéag as. Chuirí an chroisín síos sa gcoirleach agus chastaí timpeall thíos í. Ansin tharraingtí aníos í agus an choirleach timpeall uirthi.

Dhéantaí cocaí den choirleach agus ansin dhóití í ina ceilp. Ghearrtaí suas í ina blocanna. Bhíodh McDonaghs as Cill Chiaráin dá ceannacht do chomhlucht Sasanach. Thugadh an steamer chun bealaigh í as Cill Chiaráin.

Bhí *Bláth na hÓige* páirteach i ngeall bád sa mbliain 1907, i Muighinis, an lá ar bád púcán le Seán Mór Mac an Iomaire. Cailleadh ochtar an lá sin, ina measc Pádraig Stiofáin Mhóir de Búrca agus beirt iníon leis, Nóra agus Máire.

Fuair Seán Seoige teach in Inse Ghainimh, oileán beag amach ó Leitir Calaidh sa mbliain 1915. Is ann a rugadh John William. Is anseo a choinnigh sé *Bláth na hÓige*. Nuair a bhí John William ina lead óg bhí daonra mór in Inis Bearachain, idir caoga agus seasca duine. Níl ach aon duine amháin ar an oileán anois, Máirtín Chóilín Seoige.

D'fhág Seán an bád ag a bheirt mhac, William agus Máirtín. Thosaigh siad sin ag tarraingt mhóna as na hUaimíní go hÁrainn, go hAchinis agus do dtí an Chéibh Nua. Obair fíor-chrua a bhí anseo. B'éigin an mhóin a thabhairt go dtí na hUaimíní ar asal agus cléibh. Ní raibh aon chéibh ann agus cuireadh ar bhord an bháid í le cliabh. Chaith Seán agus Morgan Mulkerrins tamall ag iascach breams inti.

Thosaigh John William agus John Bhaibín ag obair inti go luath sna tríochadaí. Bhí John William cúig bhliana déag agus John Bhaibín dhá bhliain níos sine ná é. Tharraing siad móin, go Port Mhuirbhí. Leath luicht an bháid mhóir a bhíodh acu. D'íocaidís £2 ar an ualach sa mbaile agus d'fhaighidís £3 nó £4 i bPort Mhuirbhí nó £5 nó £6 in Achinis nó ar an gCéibh Nua.

Bhí siad ag obair le coirleach freisin. Triomaíodh í agus tugadh go Cill Chiaráin í agus as sin go Sasana.

Is iomaí droch lá agus oíche a chonaic John William agus John Bhaibín sa

Máirtín Ó Cathasaigh, an saor báid a rinne *Bláth na hÓige* thart ar 1885

John William agus a bhean Brid Ni Chonghaile sula phós siad. Is ag John William a bhí *Bláth na hÓige* tráth. Tógadh an pictiúr seo ag feis Charna 1939

Pictiúr a thóg Dick Scott den saor bád Cóilín Ó Cathasaigh i 1961, agus é ag cur craiceann ar mhúnla *Bhláth na hÓige*. b'é Cóilín, mac Mháirtín, an duine deireannach de na Cathasaigh a thóg bád, Maighinis, Carna.

pic: Dick Scott

mbád. Chaith siad oíche fhada i gCill Rónáin uair, dá coinneál amach ón mballa lena ndromanna agus stoirm anoir aneas ann. Amach sa lá chroch siad seol le dul ar foscadh i gCill Éinne. Gheal sé amach beagán agus shocraigh siad dul go Cuan an Fhir Mhóir. Dhún sé suas uilig agus neartaigh an ghaoth. Bhí sé dorch faoin am seo agus ní raibh a fhios acu cá raibh siad. Bhí siad ag éisteacht le farraigí ag briseadh agus ansin chonaic John William Tower Cheann Gólaím amach faoin seol. Bhí siad ceart.

Lá eile bhí siad ag dul soir ag Ceann Bóirne, ceithre chúrsa istigh acu, agus gála gaoithe aniar. Bhain siad an seol den bhúm agus rinne siad seol púcán as.

Lá eile fós tháinig John agus Joe Bhaibín isteach go Port Mhuirbhí in Inis Mór. Bhí sean-fhear amháin ar an gcéibh. Dúirt sé leo "Is sibh an dá lead óg is dícheallí a chonaic mé ariamh ag teacht amach ar a leithéid de lá." Bhí ceithre chúrsa istigh acu ag dul abhaile. Bhí uisce ag teacht isteach thar an transom idir an dá mhullard. B'éigin do Joe seanchóta a chur ann, le uisce a choinneál amach.

Thug na Seoige, mar a deir John William, aire na gloine don bhád. Bhí siad lá i gCinn Mhara le ualach adhmaid as Coill na Cúile. D'fhiafraigh fear dóibh cé dhó an t-adhmaid. Dúirt siad gur do *Bhláth na hÓige* é. D'fhreagair fear na háite, "Nach fairsing atá airgead agaibh, is bád nua í sin." Dúirt John liom freisin gur chuir William scrathacha ar na leachtaí in Inis Bearachain, le craiceann an bháid a chosaint.

Sna caogadaí cheannaigh na Seoige bád mór, *An Caolach*, i Muiceannach ó Joe Pháid agus Máire Simon. Bhí *Bláth na hÓige* leagtha suas le deasú. Tharraing siad móin as Ros a' Mhíl sa gCaolach. Dhíol siad *An Caolach* le Pádraig Kelly i Muiceannach.

Tugadh *Bláth na hÓige* go Maoinis. Rinne mac Mháirtín Ó Cathasaigh, Cóilín go leor oibre uirthi i 1961. Thóg Dick Scott pictiúir den bhád agus de Chóilín ag obair uirthi. Fuair Cóilín bás sa mbliain 1963. Is mar seo a chuir Dick Scott síos ar obair Chóilín ina leabhar *The Galway Hooker* "At a small sheltered beach close by, he was carrying out a major refit on a 29 foot gleoiteog from Inishbarra Island. Patiently he explained away his work as though it were nothing out of the ordinary, yet he was almost rebuilding this craft using mostly hand

tools. An excellent job she was too when completed and fitted with a diesel engine for lobster work."

Cuireadh inneal Lister 24 H.P. inti agus chuaigh na Seoige ag gliomadóireacht amach go hOileán Iarthach agus Aill an Dúin in Árann.

Sa mbliain 1964 chuaigh John William go Meiriceá agus dhíol sé a leath le John Bhaibín. Choinnigh John í ar feadh cúpla bliain agus dhíol sé í le Pádraig Chóilín Ó Cualáin as Carna sa mbliain 1968. Bhí púcán, *Gioltach*, ag seanathair Phádraig, Seán Dhubhdara Ó Cualáin. Ba iomróir mór agus peileadóir é athair Phádraig, Cóilín Sheáin Dhubhdara.

D'foc Pádraig £850 uirthi. Bhí sé ag gliomadóireacht lena dheartháireacha. Chaith sí píosa i Ruisín na Mainíoch agus Pádraig Stiofáinín de Búrca ag obair léi, ag tabhairt beithigh as Bior do John Mylotte agus as an Oileán Iarthach do dhaoine. Ba garmhac é Pádraig Stiofáinín le Pádraig Stiofáinín Móir, a bád sa ngeall i Muighinis i 1907.

Sa mbliain 1980 chuir Pádraig

Chóilín seolta uirthi. Thug na deartháireacha Johnny, Beartla, Marcus Joe Mhaitias Ó Cathasaigh agus Jackie Phádraig Sheáin Ceata an chúnamh dhó ag réiteach an bháid le haghaidh geallta.

Thug sé go geallta i nDún Laoghaire í sa mbliain 1983, áit ar bhuaigh sí. Bhí sí i bPort an Phéire i gCo. an Dúin i 1995 agus aríst i mbliana. Bhí sí ag na geallta i mBeann Éadair na blianta sin freisin.

Tá geallta leathbháid buaite go mion minic ag *Bláth na hÓige* cé go bhfuil sí níos lú go mór ná na leathbháid eile. Sí a bhuaigh i gCinn Mhara i mbliana. Bhíodh John William agus Marcus Joe Mhaitias dá gabháil agus is é Johnny Sheáin Jack Mac Donncha is mó a bhíonn léi anois.

Tá baint ag Pádraig Chóilín le bád seol eile chomh maith, *An Truelight*, atá dhá déanamh i gCárna. Go néirí go geal leis féin, a chriú agus an dá bhád.

Tá buíochas mór ag dul go John William, Pádraig Chóilín agus Cóilín Ó hIarnáin a thug chuile chúnamh dom leis an bpíosa seo a scríobh. Go mba fada buan iad.

Bláth na hÓige ag fanacht ar ghaoth. An William Seoige atá dhá ghabháil agus Beartla Mhicilín Ó Ráinne taobh leis. Pádraig Chóilín Ó Cualáin, úinéir an bháid, atá ag luí ar an deic.

AER ÁRANN

AERFORT CHONAMARA

Eitiltí Laethúla go dtí Oileáin Árann

Oifig Eolais: Aer Árann
Aerfort Chonamara, Caisleán, Indreabhán
Facs: 091-593034 & 593054

Ionad Gaeilge Ollscoil na hÉireann, Gaillimh

An Cheathrú Rua, Co. na Gaillimhe
Fón: 091-595101

*Ranganna Gaeilge do dhaoine fásta
ó Bhearna go Carna*

*Cúnamh i labhairt na Gaeilge do dhaoine fásta
(Galltacht agus Gaeltacht)*

Pacáiste féin teagaisc i bhfoghlaim na Gaeilge

Ranganna Ríomhaireachta trí Ghaeilge

Seirbhís Rúnaíochta/Aistriúcháin/Facs

OIREACHTAS na nDéise

28-31 Deireadh Fómhair 1999

PRÍOMHIMEACHTAÍ NA FÉILE
Oscailt Oifigiúil Oireachtas Shamhna
Agallamh Beirte agus Lúibíní
Amhránaithe na nDéise
Léacht 'Trá Féile'

Comórtas Sean-Nós na bhFear agus na mBan
Corn Uí Riada
Aifreann Uí Allmhúráin

Is féidir eolas breise d'fháilt ó:

Oifig an Oireachtais
6 Sráid Fhearchair
Baile Átha Cliath 2
(01) 457 3857 Facs: (01) 475 8767
oireacht@indigo.ie

Tigh Hughes

— AN SPIDÉAL —

*Le haghaidh neart óil,
ceoil agus craic*

Teil: 091-553447